

ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА
У СВЕТЛУ САВРЕМЕНИХ ПРИСТУПА

Зборник научних радова

SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE OF SASA

LEXICOLOGY AND LEXICOGRAPHY
IN THE LIGHT OF CONTEMPORARY
APPROACHES

A collection of papers

Edited by:

Stana Ristić, PhD, scientific advisor

Ivana Lazić Konjik, PhD, senior research associate

Nenad Ivanović, PhD, research associate

Belgrade

2016

ISBN 978-86-82873-56-3

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛЕКСИКОЛОГИЈА И ЛЕКСИКОГРАФИЈА У СВЕТЛУ САВРЕМЕНИХ ПРИСТУПА

Зборник научних радова

Уредништво:

др Стана Ристић, научни саветник
др Ивана Лазић Коњик, виши научни сарадник
др Ненад Ивановић, научни сарадник

Београд
2016

Издавач:
Институт за српски језик САНУ

Рецензенти:
проф. др Андреја Желе
проф. др Вера Васић
проф. др Даринка Гортан Премк
др Људмила Ришкова

Коректура: аутори и Уредништво

Припрема за штампу:
Давор Палчић

Штампа:
Чигоја штампа

Тираж: 300

Издавање ове књиге финансијски је помогло Министарство просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије

НАПОМЕНА О АУТОРСКОМ ПРАВУ:

Ниједан део ове публикација не може се прештамповати, репродуковати или употребити у било
ком облику без писменог одобрења аутора као носиоца ауторског права.

COPYRIGHT NOTICE:

No part of this publication may be reprinted, reproduced or utilized in any form without permission in
writing from the author, as the holder of the copyright.

Твртко Т. ПРЋИЋ
Одсек за англистику, Филозофски факултет, Нови Сад
trpcic@eunet.rs

КАКАВ НАМ ОПШТИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА НАЈВИШЕ ТРЕБА*

У овом раду износи се предлог за састављање модерног општег речника српског језика, под радним насловом *Савремени речник српског језика*, чија би израда у потпуности била корпусно и компјутерски заснована. Након неколиких уводних напомена, у Одељку 2 разматрају се теоријско-методолошке и практичне основе Речника, које укључују принципе савремене лексикографије, општу карактеризацију и типолошку идентификацију Речника. У Одељцима 3 и 4 разматрају се елементи његове макроструктуре и микроструктуре, док се у Одељцима 5 и 6 описују аспекти његове израде и изведбе. Одељак 7 истиче најважније закључке рада, уз предлог за отпочињање институционалног развијања и неговања речничке културе у нашој средини.

Кључне речи: општи речник, српски језик, електронска лексикографија, компјутерски заснована израда, корпусна лингвистика.

1. Уводне напомене

Обавештеним језичким и лингвистичким стручњацима, као и осталим заинтересованима, одавно је добро позната чињеница да је српски језик недовољно покривен савременим општим, специјализованим и

* Текст представља проширену верзију саопштења „Какав нам општи речник српског језика највише треба: прилог стварању наше речничке културе”, на *Осмом међународном интердисциплинарном симпозијуму „Сусрећ култура”*, одржаном на Филозофском факултету у Новом Саду, децембра 2014. Рад је настао у склопу Пројекта бр. 178002, под називом *Језици и културе у времену и простору*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

терминолошким речницима, при чему су разлози за такво стање непознати и нејасни, и могу се само нагађати. Од општих речника расположиви су следећи, најзначајнији: шестотомни *Речник српскохрватскога књижевног језика* (РМС; 1967–1978), једнотомни *Речник српскога језика* (РСЈ; 2007), *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, досад с 19 објављених томова (РСАНУ; 1959–2014), 23-томни *Рјечник хрватскога или српскога језика* (РЈАЗУ; 1880–1976) и *Школски речник сјандардног српскохрватског / хрватскосрпског језика*, с два објављена тома (1988–1989). Сва ова остварења уважавана су као драгоцене, поштовања и дивљења достојна дела традиционалне, тј. преткомпјутерске и пределектронске, академске лексикографије, која имају своје јаче и слабије стране. Оне слабије у вези су не толико са самим речницима и њиховим састављачима, него с протоком времена: свима њима недостају иновирани издања, допуњена новим речима, новим спојевима, новим значењима и новим употребама, насталим крајем 20. и почетком 21. века. Надаље, већина ових речника, због своје вишетомности и гломазности, ограничено је доступна потенцијалним корисницима, који их могу пронаћи углавном само у јавним библиотекама, а неке од њих (РМС и РСЈ) одскора и у пиратски скенираним и интернетски дистрибуираним ПДФ-фајловима. И коначно, најауторитативнији и најобимнији речник (РСАНУ) и даље се налази у фази израде, што потенцијалним корисницима онемогућава целовит, заокружен приступ траженим и/или понуђеним подацима.

Ове три околности – потпомогнуте нашим образовним системом, у којем су, с делимичним изузетком тек неколико матерњих и страних језичко-лингвистичких катедара на универзитетима, речници и њихова осмишљена употреба готово сасвим заобиђени и занемарени – довеле су до тога да за речнике знају и њима се редовно служе једино они који су по природи свог посла упућени на њих, а то су језички и лингвистички професионалци, тј. професори, истраживачи, студенти, преводиоци, писци, песници, лексикографи. Сви други, укључујући и остале посебне кориснике језика, који систематски утичу, или могу да утичу, на формирање језичких навика јавности (уп. Прћић 2011а), своје језичке, а нарочито лексичке, недоумице и празнине у знању, ако су их уопште свесни, решавају, наравно, интуитивно, на ‘осећајни’ или ‘мисаони’ начин, онако како осећају или мисле да нешто треба изрећи или написати. Из свега овога произлази недвосмислен, и невесео, закључак да у нашој средини речници још увек немају довољну, потребну и очекивану корисничку базу – што због објективних, што због субјективних разлога и да се такво стање, неприхватљиво, недопустиво и неодрживо

у друштвима која држе до своје опште и језичке културе, укључујући и речничку културу као део потоње, мора хитно почети мењати на боље.

Као скроман допринос том мењању на боље, у овом прилогу биће понуђен предлог за састављање модерног општег речника српског језика, који би требало да попуни постојећу празнину у продукцији најновијих једнојезичних и једнотомних речника данашњег, актуелног српског језика и чија би реализација следила најновија светска достигнућа корпусно и компјутерски засноване лексикографије. Овај предлог треба разумети као ауторски одговор на питање ‘какав нам општи речник српског језика највише треба’, који проистиче из три сплетачке околности: прво, то је дугогодишње праћење и критичко сагледавање развоја англофоних речника, посебно британских, како оних намењених изворним говорницима енглеског језика, тако и оних намењених ученицима и студентима странцима, који по својој иновативности, информативности и атрактивности представљају тешко достижан узор квалитетно урађених речника, што потврђује и огроман број продатих примерака и још већи број посета њиховим електронским издањима на интернету; друго, то је праћење и критичко промишљање сваковрсне литературе везане за лексикографију, опет на енглеском језику, који је, треба ли на то подсећати, данас главни језик светске комуникације и у друштвено-хуманистичким наукама, и на којем се, самим тим, и из свих области лексикографије објављује убедљиво највише научних и стручних часописа, зборника конференцијских саопштења, научних монографија и изванредних прегледних свеобухватних приручника;¹ и треће, и можда најважније, то су лична искуства стечена током више од две деценије бављења практичним, теоријским и образовним аспектима лексикографије, једнојезичне и двојезичне, опште и специјализоване – у, понекад не баш захвалној и лако раздвојивој, двострукој улози критичког корисника и самокритичког састављача речника.

Предлог за састављање модерног општег речника српског језика (у даљем тексту: Речника), чији би радни наслов могао бити *Савремени речник српског језика* (СРСЈ), биће изложен у шест одељака, организованих на следећи начин: теоријско-методолошке и практичне основе Речника биће приказане у Одељку 2; у Одељцима 3 и 4 биће размотрени елементи његове макроструктуре и микроструктуре, а у Одељцима 5 и 6 начини његове израде и изведбе; најважнији закључци, с посеб-

¹ Светски лексикографски часописи: <http://www.euralex.org/links/>; зборници конференцијских саопштења: <http://www.euralex.org/publications/>; тематске и/или алфабетске библиографије: <http://euralex.pbworks.com/>; <http://www.udc.es/grupos/lexicografia/bibliografia.htm>; <http://www.owid.de/obelex/en/index.jsp>.

ним освртом на успостављање речничке културе код нас, биће изнесени у Одељку 7.

2. Теоријско-методолошке и практичне основе Речника

Овај одељак доноси три међуповезане тематске целине, којима су додељени засебни пододељци, и то: општи принципи савремене лексикографије (2.1), општа карактеризација Речника (2.2) и типолошка идентификација Речника (2.3).

2.1. Општи принципи савремене лексикографије. Целовитости ради, на самом почетку мора се ограничити обухват појма и термина 'лексикографија'. Према дефиницији у терминолошком речнику *Dictionary of Lexicography* (Hartmann – James 1998), лексикографија представља стручну делатност и академску област усредсређену на речнике и другу приручничку литературу, коју сачињавају два главна домена: прво, то је практична лексикографија, посвећена састављању речника, почев од припремне фазе, преко прикупљања, обраде и уређивања података, па до објављивања готовог производа; и друго, то је теоријска лексикографија, или металексикографија, посвећена истраживањима везаним за речничку историју, типологију, структуру, употребу, критику и технологију, из перспективе четири актера – састављача, корисника, наставника и истраживача (уп. Hartmann 2001; Hartmann – James 1998). Овим двама главним доменима могуће је, и нужно, придодати још два, из ових изведена, али не мање битна домена: треће, то је образовна лексикографија, коју оличава обучавање за практичну и/или теоријску лексикографију, најчешће у склопу универзитетских курсева и креативних радионица; и четврто, то је уџбеничко-приручничка лексикографија, коју чине часописи, књиге, зборници, монографије и приручници о лексикографији.

Темељно својство данашње лексикографије јесте ОСАВРЕМЕЊЕНОСТ досадашњих поставки, приступа и поступака, која се остварује двојачко: кроз модернизацију и њен крајњи, најкрупнији и најочљивији резултат – дигитализацију. Модернизација лексикографије омогућена је неколиким принципима савремене лексикографије, практичне и теоријске (чији попис и опис овде чине допуну и надградњу модела првобитно изложеног у Прћић 2002, 2011а: Погл. 19):

- Научна заснованост – подразумева ослоњеност на најновија теоријско-методолошка и практична достигнућа светске лексикографије, као и лексикологије, корпусне, когнитивне, контрастив-

не и контактне лингвистике.² Заједничко кровно опредељење наведених дисциплина јесте прагматизација, тј. посматрање језичких појава испољених у конкретном језичком и ванјезичком контексту. Тиме се стварају услови за анализу аутентичне употребе језика на свим нивоима и стицање објективних увида у остварене лексичке, и уопште језичке, појаве, што осигурава њихов целовит и поуздан опис, и лексикографску обраду, лишешну субјективности интуиције уредника и састављача, и њихових личних идеала о пожељној употреби, али и стихијске употребе ‘осећајних’ и ‘мисаоних’ корисника језика у свакодневной језичкој пракси.

- Функцијска профилисаност речника – подразумева усмереност ка пасивној (рецептивној) функцији комуникације, везану за разумевање написаних и изговорених текстова на L_1 , или ка активној (продуктивној) функцији комуникације, везану за изражавање у писаној и говорној форми на L_1 , а код превођења и учења страног језика и на L_2 , при чему је лексикографска обрада пасивног и активног вокабулара друкчија и квантитативно, и квалитативно. Последњих деценија приметна је тенденција, започета у британским педагошким речницима, обједињавања обе ове функције унутар једног истог речника.
- Тежиште на комуникативним потребама потенцијалних корисника – подразумева једну димензију окренутости ка корисницима као главном објекту сваког планираног и оствареног речника, који мора испунити њихова очекивања и комуникативне потребе у погледу целовитости, ваљаности и поузданости понуђених података, у зависности од врсте, намене и функције датог речника. Поред језичких података о форми, функцији, садржини и употреби речи и њихових спојева, пожељно је укључити и неопходне енциклопедијске податке о култури и појмовном систему L_1 и L_2 .

² Принципе и примене ових дисциплина обрађују – практична и теоријска лексикографија: Atkins – Rundell 2008; Ђупић 1982; *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе* 2002; Драгићевић 2014; Durkin 2015; Fontenelle 2008; Халас 2014; Hartmann 2001; Jackson 2002, 2013; Јерковић 1984; Landau 2001; van Sterkenburg 2003; Svensén 2009; Zgusta 1971, лексикологија: Cruse 2010; Драгићевић 2010; Дражић 2014; Geeraerts 2010; Гортан Премк 2004; Lipka 2002; Милић 2013; Murphy 2008; Прћић 2008а; Ристић 2004; Стојичић 2010, корпусна лингвистика: Facchinetti 2007; Gatto 2014; Hanks 2012; O’Keeffe – McCarthy 2010; Renouf 2003, когнитивна лингвистика: Кликовац 2004; Kövecses 2010; Расулић – Кликовац 2014, контрастивна лингвистика: Ђорђевић 2000; Krzeszowski 1990; контактна лингвистика: Филиповић 1986; Прћић 2011а, 2015.

- Предусретљивост према корисницима – подразумева другу димензију окренутости ка корисницима и приступачности речника, који мора испунити њихова очекивања у погледу лаког коришћења и брзог проналажења тражених података, што се највише постиже детаљним водичем кроз речник с објашњењима поступака примењених у обради и презентацији података; друго, прегледном, вишепараграфском организацијом речничког чланка уз напуштање класичне праксе структурирања чланка као једног непрекинутог збијеног параграфа; треће, ефектним слогом и типографијом, с различитим облицима и стиловима слова, уз могућност коришћења боје; и четврто, са скраћеницама и симболима сведеним на апсолутни минимум.
- Институционално развијање и неговање речничке културе – подразумева опредељеност за популарисање лексикографије, упознавањем потенцијалних корисника с различитим врстама речника, те подучавањем и праћењем њиховог осмишљеног и ефикасног коришћења, нарочито кроз образовни систем, почев од виших разреда основне школе надаље. На овај начин отпочело би се с институционалним развијањем и неговањем речничке културе, коју оличава устаљена навика да се лексичке, и уопште језичке, недоумице и празнине у знању редовно разрешавају провером у речницима и другим језичким приручницима.
- Дигитализација, крајња етапа модернизације лексикографије – подразумева спровођење читавог лексикографског процеса, од састављања до коришћења речника, у дигиталном, тј. електронском, облику, помоћу компјутера опремљених најновијим хардверским и софтверским ресурсима. Њихова примена данас је незаобилазна у следећим сегментима: при прикупљању и одабиру лексичког материјала; при обради, уређивању и презентацији података; при изради, изведби, објављивању и дистрибуцији речника; и при коришћењу речника. Због тога се сви ови аспекти дигитализације подводе под појам ‘електронска лексикографија’ или ‘е-лексикографија’.³

На крају овог прегледа ваља нагласити да, у прелазној фази између традиционалне и електронске лексикографије, што пре треба извршити званичну дигитализацију два преко потребна општа речника, РСЈ и

³ Принципе и примене електронске лексикографије у конкретним пројектима обрађују: Fuertes-Olivera – Bergenholtz 2013; Gouws и др. 2013; Granger – Paquot 2012; Kosem – Kosem 2011; Kosem и др. 2015.

РМС, као и других значајних једнојезичних и двојезичних речника, и језичких приручника, нарочито *Правописа српског језика* (Пешикан – Јерковић – Пижурица 2014) и *Нормативне грамаишке српског језика* (Пипер – Клајн 2014). Ова дигитализација састојала би се од конверзије, редактуре и коректуре текстова, а затим њиховог прилагођавања и постављања на званични прирунички вебсајт српског језика, с пријемчивим и предусретљивим корисничким интерфејсом, преко којег би сви заинтересовани бесплатно могли приступати понуђеним садржајима и проналасити расположиве податке брзо и лако.

2.2. Општа карактеризација Речника. И овде ће на почетку бити објашњен обухват кључног појма и термина, на следећи начин: речник је врста језичког приручника који пружа податке о форми, функцији, садржини и употреби речи, и спојева речи, и који се, као и већина остале прируничке литературе, користи повремено, циљано и накратко, према конкретно указаној потреби, данас све чешће у електронском облику, доступном преко интернета путем компјутера, таблета или мобилног телефона. Врховни мотив за састављање речника треба да буду комуникативне потребе потенцијалних корисника, због којих се речници првенствено и раде, док се правим и озбиљним мотивима никако не би могли сматрати постојање подебље књиге, или низа књига, на библиотечкој полици, којима се мало ко обраћа за помоћ; или наслов речника и сопствено име у библиотечком или неком другом каталогу; или сопствено име у импресуму речника или некој алфабетској или тематској библиографији.

У Речник чије се састављање овде предлаже треба да буду уграђена поменута најновија достигнућа практичне и теоријске лексикографије, те осталих релевантних научних дисциплина, али и, ништа мање важно, најактуелније теоријске, методолошке и практичне тенденције у састављању модерних и квалитетних речника у свету, што би одредило начин његове реализације и обезбедило макроструктуру, микроструктуру, израду и изведбу уобичајену, и очекивану, у 21. веку. Наиме, последње две деценије 20. века и прве деценије 21. века покренуле су доскора незамисливе промене у методологији састављања и коришћења речника, јер је у оба процеса централна улога додељена хардверски и софтверски специјално прилагођеној компјутерској технологији. При томе, компјутер се више никако не може сматрати (у)савршеном писаћом машином, него (у)савршеним, сложеним и моћним системом, алатком, која, уколико је ваљано програмирана, састављачима умногоме олакшава, убрзава, а понегде и аутоматизује, рад на припреми речника (о чему ће још бити говора ускоро).

Овакво опредељење имплицира да нема сврхе да се Речник приређује прерадом и дорадом постојећих речника, него се мора кренути од нуле, од самог почетка, на новим и савременим темељима, и у потпуно новој и револуционарно друкчијој парадигми поимања састављања и коришћења речника у новом веку. У том смислу, ово би требало да буде речник који настаје у новом веку и за нови век, који говори о новом веку, који је намењен људима новог века и који стога кодификује лексички систем српског језика новог века, пружајући свеобухватан, целовит и поуздан увид у мрежу формалних и садржинских међуодноса унутар његовог вокабулара, изведен из аутентичне писане и говорне употребе, у времену од друге половине 20. века до садашњег тренутка, с тежиштем на протеклих педесетак година.

Циљну публику Речника чинили би сви заинтересовани корисници, најширег распона образовања и узраста, почев од виших разреда основне школе надаље, који желе да задовоље различите врсте својих комуникативних потреба. Те потребе су вишеструке и крећу се од оних практичних – пасивних и активних, својствених обичним, свакодневним, корисницима, па до оних теоријских – дескриптивних, прескриптивних и металексичких, својствених професионалним, академским, корисницима, у првом реду језичким и лингвистичким стручњацима. С овако пројектованом циљном публиком и њиховим очекиваним комуникативним потребама, долази се и до циљева које би састављањем Речника требало постићи (попис је изведен модификацијом модела првобитно изложеног у Prčić 2012; Prћић 2013, 2014a):

- Комуникативни, и уједно главни, циљ: помоћи корисницима да исправно разумеју и ваљано користе у сопственом говору и писању речи и спојеве речи у данашњем српском језику, уз помоћ аутентичних података о њиховој форми, функцији, садржини и употреби.
- Дескриптивни циљ: свеобухватно, целовито и поуздано представити стварну употребу речи и спојева речи, кодификацијом њихових типичних понашања на графолошком, фонолошком, морфолошком, синтактичком, семантичко-прагматичком, стилистичком, парадигматском и синтагматском плану.
- Прескриптивни циљ: указати на систематска одступања од стандардне употребе речи и спојева речи, и дати назнаке за њихову стандардом препоручену употребу, у случајевима постојања варијација или погрешака у употреби, на графолошком, фоно-

лошком, морфолошком, синтактичком, семантичко-прагматичком и стилистичком плану.

- Металексички циљ: омогућити увид у функционисање лексичког система српског језика, у погледу формално и/или садржински повезаних речи на парадигматском и синтагматском плану.
- Лексикографски циљ: приказати податке о речима и спојевима речи на прегледан, типографски ефектан и према корисницима предусретљив начин, у складу с тенденцијама савремене практичне лексикографије.
- Образовни и, делом, социолингвистички циљ: подићи свест код корисника о важности развијања навике да се лексичке, и уопште језичке, недоумице и празнине у знању разрешавају редовним консултовањем речника и других језичких приручника, што нарочито важи за посебне кориснике језика.

2.3. Типолошка идентификација Речника. Преостаје још да се у овом претежно теоријском одељку утврде типолошка обележја Речника, у складу с уобичајеним критеријумима и мерилима постављеним за типологизацију речника (уп. нарочито Atkins – Rundell 2008; Hartmann 2001; van Sterkenburg 2003; Svensén 2009; Zgusta 1971). Према ономе како је Речник замишљен и осмишљен, његов типолошки профил може се дефинисати помоћу десет обележја, на следећи начин (попис је изведен модификацијом модела првобитно изложеног у Prčić 2012):

- општи речник, јер би обухватао општу, свакодневну, нетерминолошку лексику српског језика,
- синхрони речник, јер би обрађивао актуелни, данашњи језик,
- једнотомни речник средњег обима, јер би садржавао приближно 100.000 одредница,
- једнојезични речник, јер би и одреднице, и метајезик којим се оне објашњавају припадали једном истом језику,
- азбучни речник, јер би његове одреднице и пододреднице биле распоређене по азбучном редоследу,
- семазиолошки речник, јер би полазио од речи и ишао ка њиховим значењима и осталим својствима,
- речник с тројним теоријско-методолошким приступом обради података, дескриптивним, прескриптивним и металексичким, јер би поред описа употребе језика, указивао на системске пропусте у употреби и нудио препоруке за стандардну употребу, те пружао

увид у устројство вокабулара, посебно мреже парадигматских и синтагматских лексичких међуодноса,

- речник с двојном циљном публиком, јер би био намењен не само изворним говорницима српског језика, него и ученицима и студентима који га усвајају као страни језик,
- речник с двојном функцијом, пасивном и активном, јер би корисницима помагао и да разумеју изговорене и написане текстове, али и да их сами производе у сопственом говору и писању, и
- речник с двојном изведбом, електронском и штампаном, јер би био објављен у оба медијума.

Из понуђене типолошке идентификације види се да последња четири обележја овог Речника комбинују две до три сродне карактеристике у оквиру једне ставке, што га делом чини, у данашње време добродошлим, хибридним речником (уп. Hartmann 2005).

Након неопходних теоријско-методолошких и практичних разјашњења, створени су услови да буду представљене две основне и кључне структурне компоненте Речника – макроструктура и микроструктура, свака у свом одељку.

3. Макроструктура Речника

Под макроструктуром се подразумева одабир, попис и организација одредница у речнику (уп. Hartmann 2001; Hartmann – James 1998). Одабир одредница које би чиниле макроструктуру овог Речника био би условљен следећим универзалним лексикографским критеријумима:

- устаљена општа, свакодневна, нетерминолошка лексика актуелног, данашњег српског језика, у временском распону од средине 20. века до садашњег тренутка, с тежиштем на протеклих педесетак година,
- лексика без обзира на етимолошко порекло, што значи уношење не само домаћих речи, него и одомаћених речи страног порекла,
- лексика и стандардна, и нестандартна,
- лексика и из написаних, и из изговорених извора,
- лексика територијално, социјално и функционално раслојена, укључујући дијалектизме, колоквијализме, жаргонизме, вулгаризме, те временски, регистарски и друкчије стилистички обележене речи (уп. Бугарски 2006; Драгићевић 2010; Прћић 2008а; Радовановић 2003; Ристић 2004), и

- морфосинтактички, семантичко-стилистички и екстерни (позајмљени) неологизми, као изузетно важан сегмент савремене лексике сваког језика (уп. Клајн 2006; Оташевић 2008; Прћић 2016).

Ускостручни термини били би укључивани само уколико су постали устаљени у општој лексици или су постали релевантни за општи језик, док би сви остали требало да се нађу у одговарајућим терминолошким речницима.

Надаље, одреднице одабране по овим универзалним лексикографским критеријумима, са становишта своје морфолошке структуре биле би следеће:

- мономорфемске, просте, речи,
- речи настале примарним творбеним поступцима – изведенице, сложенице, полусложенице, претворенице и сливенице (уп. Клајн 2002, 2003; Бугарски 2006, 2013),
- абривијације, тј. речи настале поступцима скраћивања основе, прво, уклањањем једног њеног сегмента, најчешће задњег, или без морфолошког продужења, попут *комѝ*, од *комѝјуѝер*, *блам*, од *бламажа*, *ѝоз*, од *ѝоздрав* (с више могућих додатних з у низу), *ѝљеска*, од *ѝљескавица*, или са морфолошким продужењем, попут *ѝрофа*, од *ѝрофесор*, *рођус*, од *рођендан*, *фоѝка*, од *фоѝографија*, *кобаја*, од *кобасица*; и друго, елиптирањем једне њене основе, најчешће задње, из фразне именице, полусложенице или сложенице, попут *мобилни*, од *мобилни ѝелефон*, *хемијска*, од *хемијска оловка* (фразне именице), *брус*, од *брусхалиѝер*, *грејѝ*, од *грејѝфруѝѝ* (сложенице у језику даваоцу),
- акроними, или иницијализми, тј. речи настале издвајањем почетних слова, једног или више њих, из дугачких и гломазних лексичких јединица, обично фразних именица, у циљу њиховог скраћивања, попут *ЕПП*, *ПДВ*, *ДНК*, *НЛО*, укључујући и позајмљенице из других језика, попут англицизама *СМС*, *ДВД*, *УСБ*, *ПР* – упркос томе што имају атипичан графолошки и, делом, фонолошки облик, по свом морфолошком облику, синтактичкој функцији, јединственом значењу и самосталној употреби, ове творбе понашају се као речи (уп. Прћић 2011а: Погл. 17), због чега им припада засебна речничка одредница,
- скраћенице, тј. конвенцијом утврђени скраћени облици речи или синтагми у писању, или са завршном тачком, попут *г.*, од *госѝодин*, *нѝр.*, од *на ѝримѝер*, *иѝд.*, од *и ѝако даље*, или без за-

вршне тачке, попут *зђа*, од *госѿођа*, *др*, од *докѿор*, *кз*, од *килограм* (уп. Пешикан – Јерковић – Пижурица 2014), при чему се све ове јединице по правилу изговарају у пуном, нескраћеном, облику и у контекстом условљеном граматичком облику: *1 кг* као ‘1 килограм’ према *10 кг* као ‘10 килограма’ – правописне скраћенице имају једино графолошки облик, а остала своја својства преузимају од пуних речи и синтагми које замењују у писању, те им управо због ове заменске, или представничке, или заступничке, службе припада засебна речничка одредница,

- хомоними, попут *коса* у смислу ‘власи на глави’, ‘алатка за кошење’ и ‘падина’, те хомографи, попут *град* у смислу ‘насељено место’ и ‘атмосферска падавина’, будући да имају различита и неповезана значења, наступају као засебне одреднице са одвојеном нумерацијом,
- фразне именице, тј. хибридне лексичке јединице, попут *алева ѿаѿрика*, *носач авиона*, *млеко у ѿрачу*, *ѿас луѿалица*, које се понашају као синтагме по свом графолошком, фонолошком и морфолошком облику, а као речи по својој синтактичкој функцији, јединственом значењу и самосталној употреби, па им због тога припада засебна речничка одредница (уп. Прђић 2008а, 2011б),
- афикси, тј. префикси, суфикси и инфикси, те афиксоиди, тј. префиксоиди и суфиксоиди, који улазе, или могу ући, у састав изведеница одн. сложеница (уп. Клајн 2002, 2003; Бугарски 2006, 2013), и
- идиоми, или фразеологизми, тј. редовни, а понекад и систематски, спојеви најмање двеју речи, а често више њих, како семантичких тако и функцијских, по правилу унутар одређене синтагме или реченице, с мањом или већом прозирношћу њиховог збирног значења (уп. Прђић 2008а) – овакве лексичке јединице у макроструктури општег речника уобичајено наступају као пододреднице једне или више одредница које улазе у њихов састав.

И на крају, укупан број одредница које би чиниле макроструктуру овог Речника износио би, идеално, око 100.000 јединица (без пододредница). Њихов попис био би утврђен фреквентношћу јављања у корпусу, док би код неологизама у обзир био узет још и степен њихове устаљености и распрострањености у корпусу. Организација одредница у самом Речнику била би по азбучном редоследу.

4. Микроструктура Речника

Под микроструктуром се подразумева одабир, формулација и приказ података о одредницама у речнику (уп. Hartmann 2001; Hartmann – James 1998). Ово је несумњиво најбитнији и најсложенији део сваког речника, јер треба да понуди поуздане, јасне и прегледне податке о свакој одредници и пододредници везане за њихове форме, функције, садржине и употребе, те парадигматских и синтагматских међуодноса с формално и/или садржински сродним одредницама и пододредницама. Парафразирајући једно успутно, мада по свом ефекту готово програматско, опажање Ch. Fillmorea, подаци у речнику требало би да одразе, и квалитативно и квантитативно, оно знање које је потребно, прво, да би се разумели људи када употребљавају неку реч (пасивна функција), и друго, да би људи неку реч могли адекватно употребити у свом говору и писању (активна функција). Имајући у виду како овај темељни принцип, тако и комуникативне потребе потенцијалних корисника, подаци укључени у овај Речник били би распоређени у десет рубрика: Ортографија, Фонологија, Морфосинтакса, Семантика с прагматиком 1-3, Стилистика, Примери, Унакрсна упућивања и Напомене.

Конкретна методолошка и практична решења ослањају се на решења, предлоге и искуства из три групе извора, пажљиво прилагођених обради материјала српског језика: прво, то су поглавља у приручницима савремене лексикографије, која се баве састављањем једнојезичних речника, нарочито у: Atkins – Rundell 2008; *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе* 2002; Драгићевић 2014; Fontenelle 2008; Jackson 2013; van Sterkenburg 2003; Svensén 2009; Zgusta 1971; друго, то је нацрт микроструктуре модерног енглеско-српског / српско-енглеског општег речника изнесен у Прћић 2002, 2011а: Погл. 19, 2014б; и треће, то су најновија издања пет најсавременијих и најцењенијих једнотомних британских речника средњег обима: два за изворне говорнике – *Oxford Dictionary of English*, 3rd edition (2010) и *Bloomsbury English Dictionary*, 2nd edition (2004), а три за ученике и студенте странце – *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, 9th edition (2015), *Cambridge Advanced Learner's Dictionary*, 4th edition (2013) и *Longman Dictionary of Contemporary English*, 6th edition (2014).

У наставку, сврха и структура података у најављених десет рубрика биће објашњене и, по потреби, илустроване:

(1) Ортографија – пружа податке о правописном облику одреднице, и могућим варијантама, у складу с правилима и препорукама важећег *Правилника српског језика* (Пешикан – Јерковић – Пижурица 2014). Ови подаци дају се на врху речничког чланка, као неакцентован

текст, будући да акценти спадају у инвентар стручног метајезика везаног за фонологију и фонетику, који се у уобичајеном графолошком представљању речи не користи.

(2) Фонологија – пружа податке о изговорном облику одреднице, и могућим варијантама, у складу с четвороакценатским стандардом српског језика (уп. Петровић – Гудурић 2010). Ови подаци дају се у продужетку оних ортографских, у косим заградама, као акцензован текст, будући да доносе посебну врсту податка, који стога мора посебно бити и приказан, при чему би у електронској изведби био понуђен и аудио-снимак изговора, доступан притиском на иконицу звучника.

(3) Морфосинтакса – пружа податке о морфосинтактичкој функцији и облицима одреднице, и могућим варијантама, у складу с правилима и препорукама *Нормативне грамаџике српског језика* (Пипер – Клајн 2014). Ови подаци дају се у продужетку оних фонолошких, двојачко: прво, скраћено, када су посреди функције, тј. врсте речи, попут *им.*, *гл.*, *јрид.*, *јрил.*, и њихове подврсте, попут *м*, *ж*, *с*, за именице; и друго, нескраћено, када су посреди кључни парадигматски облици нужни за дефлексију или конјугацију променљивих речи, првенствено код облика који одступају од системске предвидљивости, попут *јас* према *јса*, *јси*, итд.

(4) Семантика с прагматиком 1, дефиниција – пружа податке о дескриптивном значењу одреднице (уп. Прћић 2008а), који се сматрају несумњиво најбитнијим сегментом речничког чланка и извесно најчешћим мотивом потенцијалних корисника за консултовање речника. Ови подаци дају се у новом реду, у склопу дефиниције, која треба да има следећа општа својства:

- формулисана је као хиперонимом доминиран рематски део пуне реченице, који нуди кратак, целовит, непристрасан, јасан и разумљив опис конкретног значења и којем, кад је то потребно и корисно, претходи назнака колокационог ограничења, у облој загради, ради експлицитне контекстуализације, одн. прагматизације, описаног значења,
- из дефиниције су изостављене стручне, ускостручне и семантички комплексне речи, које су ширем кругу потенцијалних корисника углавном слабо познате и стога неразумљиве,
- из дефиниције су изостављена дефинисања синонимом, пошто синоними сами за себе не дефинишу ништа, осим чињенице да између њих постоји смисаони однос синонимије, чиме се допри-

носи кружности и магловитости дефиниције, нарочито уколико су посреди ређи и/или слабије познати синоними, и

- дефиниција прозирних речи насталих примарним творбеним поступцима, тј. изведеница, сложеница, полусложеница, претвореница и сливеница, формулисана је тако да укључује припадајућу основу, како би се показала морфосемантичка веза дате речи и њене основе.

(5) Семантика с прагматиком 2, индикатори смисла – пружају податке о систематској смисаоној повезаности појединих дескриптивних значења у оквиру полисемије, која обухвата метафоричко и метонимијско преношење, те ширење и сужавање значења (уп. Гортан Премк 2004; Драгићевић 2010; Халас 2014; Кликовац 2004; Kövecses 2010; Kövecses – Csábi 2014; Прћић 2008а, 2008б; Расулић – Кликовац 2014). Ови подаци дају се испред дефиниције, на почетку реда, као типографски посебно обележене кључне речи из дефиниције, општији синоними или колокати, чији је циљ да раздвоје, најаве и, надасве, контекстуализују сва појединачна значења полисемних одредница и тако олакшају и убрзају њихово проналажење у оквиру речничког чланка (различите приступе утврђивању и навођењу полисемних значења, према критеријумима хронологије, фреквентности и смисаоне повезаности, критички сагледавају нарочито Халас 2014; Kövecses – Csábi 2014).

(6) Семантика с прагматиком 3, смисаони односи – пружају податке о парадигматској упоредивости појединих дескриптивних значења, који обухватају синонимију, антонимију (скаларну, комплементарну, реципрочну, дијаметралну и реверзивну) и хипонимију (уп. Cruse 2010; Драгићевић 2010; Милић 2013; Murphy 2008; Прћић 2008а). Ови подаци дају се иза дефиниције, као лексичке јединице уведене посебним симболима за сваки од три смисаона односа, које су, уз то, редовно унакрсно упућене на свој смисаони парњак.

(7) Стилистика – пружа податке о асоцијативном значењу одреднице, уколико оно постоји (уп. Прћић 2008а). Ови подаци дају се непосредно испред дефиниције, као типографски посебно обележене стилистичке ознаке, које указују на територијалну, социјалну и функционалну раслојеност лексике (уп. Радовановић 2003), те на лектално и регистарски обележену лексику (уп. Прћић 2008а), чиме се уједно одређује ситуациона примереност датог значења одреднице.

(8) Примери – пружају податке о типичном понашању одреднице у језичком контексту, у датом значењу, с пажњом усмереном ка спојевима с другим речима, тј. лексичким и/или граматичким колокацијама (уп.

Драгићевић 2010; Дражић 2014; Прћић 2008а; Стојичић 2010), структурним допунама и идиоматизованим употребама. Ови подаци дају се иза дефиниције, на крају реда, као целе реченице или, тамо где је то довољно, као синтагме, при чему су релевантни спојеви унутар тих реченица или синтагми типографски посебно обележени. За афиксе и афиксоиде природан језички контекст, који треба да буде одражен у примерима, јесу речи у којима се они јављају.

(9) Унакрсна упућивања – пружају податке о формално и/или садржински повезаним одредницама, где формална повезаност подразумева творбене поступке, попут *професор* према *професорка* и *професорица*, док садржинска повезаност подразумева смисаоне односе, попут антонимских парова *пре* и *после*, *те раније* и *касније*. Ови подаци, који се делом поклапају с онима у рубрици (6), дају се иза дефиниције, као лексичке јединице уведене посебним симболима, а у електронској изведби као хиперлинкован текст.

(10) Напомене – пружају три врсте података о облицима и/или значењима речи: о разлученим синонимима, који се дају код основног, необележеног, члана синонимског низа; о лексичким и/или граматичким колокацијама, које се дају код примарног колоката; и о нестандартним, неприхватљивим, употребама облика и/или значења, које се дају код стандардног облика и/или значења, заједно с назнаком препоручене употребе. Циљ потоњих прескриптивних напомена јесте развијање и неговање језичке културе и истовремено ублажавање утицаја све размаханије псеудонорме (уп. Прћић 2011а), при чему се материјал за ове напомене може узимати не само из корпуса, него из још једног извора – панела преферентне употребе, састављеног од истакнутих лингвиста, књижевника, новинара и других језичких посленика, међу којима би била спроведена опсежна анкета о варијантним и погрешним употребама ради утврђивања ставова и судова чланова панела о степенима прихватљивости појединих облика и значења.

Након представљања десет рубрика микроструктуре Речника, следи илустрација њихове визуелне организације, одн. размештаја, распореда и приказа најважнијих података, на примеру делимичног речничког чланка за одредницу *мачка* и припадајућих идиома, који чине њене пододреднице:

мачка /м̌ачка ◀/ *им. жс; дат. мачки /м̌ачки ◀/, ген. мн. мачака /м̌ачк̌а ◀/*

1 ДОМАЋА ЖИВОТИЊА мала домаћа животиња с четири ноге, репом и крзном, која лови мишеве, оглашава се мијаукањем, преде кад је задовољна и коју људи држе као кућног љубимца: *Цела кућа им је љуна мачака. • Зашто се неки људи боје црне мачке?*

2 дивља животиња дивља животиња из породице мачака, као што су лав, тигар и леопард

3 ЖЕНСКА ОСОБА *колок*. згодна, дотерана и привлачна млада жена; = *колок*.
риба: **Каква мачка!** • *Његова нова девојка је сиварно добра мачка.*

[...]

– **живети / слагати се као пас и мачка** [дефиниција: *пример*]

– **купити / куповати мачку у цаку** [дефиниција: *пример*]

– **не видети ни белу мачку** [дефиниција: *пример*]

– **обилазити (око нечег / неког) као мачка око вруће каше**
[дефиниција: *пример*]

– **пребити неког као мачку** [дефиниција: *пример*]

[...]

5. Израда Речника

Под израдом се подразумева прикупљање, обрада и организација података, који ће чинити макроструктуру и микроструктуру речника. Процес израде Речника био би, у највећој изводивој мери, корпусно, одн. компјутерски, заснован. Његово полазиште чинио би Српски национални електронски корпус (или, краће, СНЕК), обима не мањег од 500 милиона речи, који би био изграђен од текстова савременог језика – како је већ помињано, од средине 20. века до данашњих дана, с тежиштем на протеклих педесетак година. Електронски корпус незаобилазан је методолошки поступак израде свих врста квалитетних речника данашњице, јер представља једини прави ресурс који омогућава помињану прагматизацију, тј. објективну анализу аутентичне употребе језика на свим нивоима, испољену у конкретном језичком и ванјезичком контексту, а затим поуздан и свеобухватан опис релевантних лексичких појава, те њихову ваљану лексикографску обраду.

СНЕК би се налазио у категорији мониторинских, динамичних, корпуса (уп. Hartmann – James 1998), који се периодично допуњавају новим материјалом и на тај начин пружају увид не само у тренутно стање језичких појава, него и у природу њихових промена. Саставу СНЕК-а требало би придодати и остале електронске корпусе, а нарочито Корпус савременог српског језика,⁴ који би заједно чинили усклађену и заокружену целину, опремљену једноставним, приступачним и ефектним корисничким интерфејсом, попут оног примењеног на корпусима развијеним на Универзитету Бригам Јанг (Brigham Young University;

⁴ Информације о овом корпусу, с пратећом документацијом и библиографијом: <http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/>.

ВУУ), у САД.⁵ Да би се постигла што целовитија и потпунија искористивост големе количине расположивог језичког материјала, СНЕК би требало да обезбеди лаку претраживост по различитим критеријумима, основним, сложеним и комбинованим, не само по обичним речима, њиховим облицима и конкорданцама, него и по спојевима речи, слева и/или здесна од главне, и по деловима речи, почетним и/или средњим и/или крајњим. Конкретна језичка употреба коју би СНЕК одражавао и из које би се изводили сваковрсни подаци о потенцијалним одредницама Речника обухватали би следеће најважније:

- постојеће и нове форме – писане, говорне, флективне, творбене, синтактичке, укључујући морфосинтактичке и екстерне неологизме,
- постојеће и нове садржине, укључујући семантичко-стилистичке неологизме,
- смисаоне односе синонимије, антонимије и хипонимије између упоредивих садржина,
- лексичке и/или граматичке спојеве, укључујући н-граме, колокације и идиоме,
- фреквентност облика и/или значења, нпр. колико се често јављају облици *одмарати* (без *се*), *иџијах* и *вишљи*, а колико често глагол *иричаи* у смислу ‘говорити’ и ‘разговарати’,
- конкурентност облика и/или значења, нпр. *срећан* према *срећан*, *ириизлази* према *ириизлази*, *хвала на нечему* према *хвала за нешто*, *иришвор од 30 дана* према *иришвор до 30 дана*, и
- нестандартне, неприхватљиве, употребе облика и/или значења, нпр. писани облик *ири йодне*, изговорни облик */ийиријарх/*, флективни облик *иришоц*, творбени облик *зависиан*, компаратив *сирожији*, допуна *честиииائي ирибеду*, *љубимац* у смислу ‘љубитељ, обожавалац’, колокација *олакшائي бол*, из којих се долази до генерализација о системским пропустима у употреби и њиховој фреквентности, а онда и до препорука за стандардну употребу.

Када је реч о структури будућег Српског националног електронског корпуса, два кључна обележја ваљано организованог корпуса свакако би требало узети у обзир: репрезентативност, која се тиче квантитативне заступљености текстова, и уравнотеженост, која се тиче квалитативне

⁵ Уп. <http://corpus.byu.edu/>.

заступљености текстова (уп. Atkins – Clear – Ostler 1992). У конкретном случају, будући да је циљни материјал овде савремени, данашњи језик, СНЕК би, идеално, садржавао једну трећину текстова из традиционалних извора, од чега две трећине из писаног медијума и једну трећину из говорног, док би преостале две трећине текстова чинио материјал прикупљен из интернетских извора, чиме би СНЕК уједно био сврстан међу веб-корпусе, тј. корпусе који су изграђени на електронским, дигиталним, ресурсима, бесплатно доступним путем интернета. Овакви корпуси данас су далеко најчешћи и најлакши за састављање и, што је од посебне важности, најверније одсликавају аутентичну употребу језика 21. века, јер, свиђало се то неком или не, комуникација је данас и роб, и господар интернета, и свих облика тамо заступљених општења међу људима. Стога, евентуално истрајавање само на књижевним делима, и то добрих писаца (шта год то значило), на стручној литератури, те на дневној и периодичној штампи, не би у довољној и нужној мери одразило целину и целовитост стварног српског језика на почетку новог века. У прилог констатацији о значају веб-корпуса ваља поменути чињеницу да су најобухватнији корпуси актуелног енглеског језика, који се користе за састављање нових речника и сваковрсна лингвистичка истраживања широм света, саздани управо на интернетским темељима: прво, *Oxford English Corpus*, у време писања овог рада, с фрапантне 2,5 милијарде речи; друго, горе помињани BYU корпуси, од којих два најобимнија, *Global Web-Based English* и *Wikipedia Corpus*, имају по 1,9 милијарди речи; и треће, иновативни вишејезични *WebCorp*, конципиран и реализован на Универзитету града Бермингама (Birmingham City University), у Великој Британији, који, треба обавезно нагласити, садржи и компоненту српског језика.⁶

Када је реч о дигиталним изворима будућег Српског националног електронског корпуса, њих би чинили следећи елементи:

- дневна, недељна и месечна штампа, различитих жанрова, тематских области и циљних група,
- оригинална, преведена и надрипреведена дела уметничке књижевности и стручне литературе, различитих жанрова и циљних група,

⁶ Информације о овим корпусима, с пратећом документацијом и библиографијом: <http://corpus.byu.edu/>; <http://www.webcorp.org.uk/live/>. Преглед расположивих електронских корпуса по типовима и језицима: <http://www.lancaster.ac.uk/fass/projects/corpus/cbls/corpora.asp>.

- вебсајтови различитих намена, тематских области и интересних група,
- различите интернетске комуникације у оквиру друштвених мрежа, ћаскаоница, блогова, форума и коментара читалаца,
- телевизијске емисије, различитих тематских области и циљних група, с нагласком на домаћим, преведеним и надрипреведеним филмовима и серијама, информативним програмима, политичким интервјуима, забавним ток-шоуовима, спортским преносима, те домаћим, преведеним и надрипреведеним рекламама, и
- остали писани и говорни извори, попут СМС-порука и разговора на радију.

Када је реч о програмима који омогућавају и/или олакшавају рад с веб-корпусима, како у фази њихове изградње, тако и у фази њихове експлоатације, данашњим корпусним лингвистима и лексикографима посао је умногоме унапред обављен квалитетним софтверским решењима, од којих се истиче свестрани и врло распрострањени комерцијални пакет *Sketch Engine* и његова првобитна, изворна, бесплатна верзија *NoSketch Engine*, развијен на Масариковом универзитету (Masarykova univerzita) у Брну, у Чешкој Републици, а усавршаван на Универзитету у Брајтону (University of Brighton), у Великој Британији, а касније у оквиру фирме *Lexical Computing Ltd*. Овај програмски пакет, који користе највеће и најугледније лексикографске куће у Европи, нуди изузетне могућности за аутоматизовано генерисање, а онда и вишедимензионалну формалну и садржинску анализу електронских корпуса, укључујући и веб-корпусе.⁷ Упркос томе што су програми попут овог у већој или мањој мери аутоматизовали тзв. механичке радње везане за стварање и обраду електронских корпуса, немогуће је, и незамисливо, занемарити кључни удео лексикографа, корпусних лингвиста и компјутерских стручњака у обављању тзв. немеханичких, тј. мислећих и/или креативних, активности: прво, код одређивања облика навођења конкретних одредница; друго, код одабира конкретних типова података за микроструктуру речника; треће, код семантичко-прагматичког раздвоначавања конкретних одредница; и четврто, и несумњиво најбитније, код формулисања дефиниција тако установљених конкретних значења.

⁷ Информације о функцијама и применама ових програма, с пратећом документацијом, демонстрацијама, упутствима и библиографијом: <https://www.sketchengine.co.uk/>; <http://nlp.fi.muni.cz/trac/noske>.

После обављене обраде података добијених анализом корпуса, чиме је одређен састав макроструктуре и микроструктуре Речника, преостаје да се подаци уобличе у речнички чланак, за шта такође постоје посебни програми. Иако се чини да већина лексикографских издавачких кућа наручује овакве програме прилагођене сопственим захтевима и замислима, и за ову етапу израде речника постоје готова квалитетна софтверска решења, од којих се истиче моћан комерцијални пакет, развијен и стално усавршаван у Јужној Африци, *TLex Suite*, који сачињава пет модула: за уређивање електронских и штампаних речника (*TLex*), за обраду база термина (*tlTerm*), за прављење корпуса и конкорданци (*tlCorpus*), за обраду података (*tlDatabase*) и за читање речника (*tlReader*).⁸ Зналачком применом поменуто два проверено и доказано поуздана програмска пакета, *Sketch Engine* и *TLex*, о чему сведоче бројни успешно окончани лексикографски пројекти, као и они који су у току или се тек планирају, софтверски аспект израде овог Речника био би, ван сваке сумње, испуњен и задовољен на најбољи могући начин.⁹

Међутим, било колико добар и делатан софтвер (и хардвер) не значи ништа без људи који би их служили и који би се њима служили, у својству састављачког тима Речника. Тај тим требало би да броји између 10 и 15 чланова, ваљано обучених, уиграних и вођених. Главнину би чинили лексикографи, док би један до два били корпусни лингвисти и један до два компјутерски стручњаци. Од изузетне је важности да се има на уму чињеница да озбиљне и квалитетне речнике не може радити свако ко мисли да може азбучно поређати речи, њихове облике, функције и значења, па чак ни онај ко има факултетску диплому било ког језика и лингвистике, јер диплома сама за себе не пружа ускостручна практична и теоријска знања нужна за реализовање речника. Стога, сви чланови овог тима, и свих њима сличних, поред завршених основних и/или мастерских студија, морали би проћи додатну специјализовану обуку, свако у свом домену, из практичне и теоријске лексикографије и е-лексикографије. Уз то, на почетку рада на било ком речнику, па тако

⁸ Информације о функцијама и применама ових програма, с пратећом документацијом, демонстрацијама, упутствима и библиографијом: <http://tshwanedje.com/tshwanelex/>. Библиографија софтвера и радова о системима за писање речника: http://www.elxicography.eu/wp-content/uploads/2015/04/Bibliography_DWS_CQS_v7_web.pdf.

⁹ Корисна искуства и савети о изградњи веб-корпуса и изради речника заснованих на њима: Čermák 2010; Fuertes-Olivera – Bergholtz 2013; Gatto 2014; Granger – Paquot 2012; Hanks 2010, 2012; Kilgarriff – Rundell – Uí Dhonnchadha 2006; Kilgarriff, и др. 2014; Kosem – Kosem 2011; Kosem, и др. 2015; Kövecses – Csábi 2014; Renouf 2003.

и овом, састављачи би морали добити књижицу с исцрпним и прецизним упутством, у којем би били разрађени методолошки и практични аспекти реализације Речника, како би се постигла што већа доследност и једнообразност начина рада читавог тима.

Стручно усавршавање састављачâ имало би неколико видова: прво, редовно праћење домаће и иностране стручне литературе – прегледни свеобухватни приручници, монографије, зборници конференцијских саопштења, часописи, речници (чији је избор наведен у Литератури и фуснотама), као и учествовање на конференцијама, ради упознавања с најновијим тенденцијама; друго, похађање лексикографских курсева, семинара или радионица у иностранству – најпознатија и најкориснија је *Lexicom Workshops*, серија интензивних практичних радионица, које се од 2001. сваке године одржавају у различитим крајевима света;¹⁰ и треће, гостовања истакнутих страних стручњака из области лексикографије и корпусне лингвистике у својству инструкторâ састављачâ и/или консултаната уредника Речника – у првом реду, то би могао бити Patrick Hanks, један од најзначајнијих и најцењенијих британских лексикографа данашњице, затим Pavel Rychlý, творац језгра софтверског пакета *Sketch Engine*, David Joffe, творац софтверског пакета *TLex*, и, никако не на последњем месту, Sue Atkins и Michael Rundell, светски признати британски лексикографи, предавачи и инструктори.¹¹

У закључку овог одељка биће изнесено и једно ауторско опажање: што скорије успешно остварење пројекта Српског националног електронског корпуса морало би да постане свеопшти заједнички приоритет свих водећих лингвистички оријентисаних научноистраживачких и образовних институција у земљи: Српске академије наука и уметности, Института за српски језик САНУ, Одбора за стандардизацију српског језика, Магице српске, Вукове задужбине, Народне библиотеке Србије, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, те релевантних универзитета, факултета и одсека. Сама изградња СНЕК-а, истини за вољу, уопште не би морала бити скупа, како би се у први мах помислило, јер би стварне трошкове представљала набавка хардверске и софтверске опреме, оспособљавање састављачâ и ангажовање

¹⁰ Информације о програмима ових годишњих радионица, местима њиховог одржавања и биобиблиографијама предавача: <http://www.lexmasterclass.com/>.

¹¹ Биобиблиографије: <http://www.patrickhanks.com/> (Hanks); [http://www.fi.muni.cz/~pary/\(Rychly\)](http://www.fi.muni.cz/~pary/(Rychly)); <http://tshwanedje.com/members/djoffe/cv.html> (Joffe); <http://www.lexmasterclass.com/people/sue-atkins/> (Atkins); <http://www.lexmasterclass.com/people/michael-rundell/> (Rundell).

иностраних стручњака у својству инструктора и/или консултаната. Финансирање свега овога могло би се обезбедити из редовних средстава научних пројеката, у окриљу Министарства просвете, науке и технолошког развоја, док би се додатна средства извесно могла прибавити из наменских фондова и пројеката у окриљу Европске уније. У сваком случају, неће бити претерано да се устврди како ће без Српског националног електронског корпуса, као фундаменталног и незаобилазног научноистраживачког језичко-лингвистичког ресурса данашњице, анализа, опис и кодификација српског језика наставити да се баве појавама из прошлости, док ће преко потребни и дуго очекивани систематски увиди у најновије тенденције, оне с краја 20. и почетка 21. века, и даље бити ускраћени, а на дуже стазе и онемогућени, синхроним истраживачима језика.

6. Изведба Речника

Под изведбом се подразумева начин реализовања, објављивања, а онда и коришћења речника, који је одређен медијумом, штампаним или електронским, одабраним за спровођење конкретне лексикографске пројекта. С обзиром на све што је до сада изречено, овај Речник би примарно био изведен као електронско издање, а, по потреби, и као штампано.

Електронска изведба подразумева неколико видова реализације (уп. Прћић 2014а): прво, то је електронска књига, или е-књига, која се производи, објављује и дистрибуира уз помоћ компјутера, а може се читати преко свих врста компјутера (стони, лаптоп, ноутбук, нетбук, таблет, итд.), интелигентних телефона и читача е-књига. Е-књиге обично настају дигитализацијом класичних књига – било скенирањем њихових страница, било конверзијом фајла намењеног штампању у један од формата за припрему е-књига, од којих су тренутно најраспрострањенији ПДФ и ЕПУБ. И друго, то је електронски речник, с подацима у дигиталној форми, уобличеним у софтверску апликацију којој се може приступити најчешће уз помоћ компјутера, интелигентних телефона и специјалних е-читача. Електронски речници с компјутерским приступом могу се јавити у две главне изведбе: или као офлајн издања, када је софтвер инсталиран на компјутеру, те је речник кориснику стално доступан, или као онлајн издања, када софтвер није инсталиран на компјутеру, него је речник доступан преко претраживачког програма, само уколико је компјутер прикључен на интернет. Најзначајније предности електронске изведбе речника јесу следеће (уп. Прћић 2014а):

- мултимедијалност, која подразумева додатне аудио и видео садржаје, одн. говор, звукове и музику, те сваковрсне илустрације и филмске секвенце,
- тренутно прелажење с једног дела текста на други, помоћу система хиперлинкованог унакрсног упућивања,
- интерактивност, која подразумева удео корисника у одабиру понуђених података и начина њиховог приказа,
- претраживост текста по различитим параметрима, укључујући почетак, средину и крај речи, или њихове комбинације (засад успешно примењено само у офлајн изведбама),
- олакшано периодично додавање нових одредница и/или података, те отклањање ранијих пропуста, и
- преносивост и готово универзална доступност, без заузимања драгоценог физичког простора.

Управо због ових разлога, као и због бесплатног општег приступа свим заинтересованим корисницима, основна изведба Речника била би онлајн електронско издање, које, у тренутку писања овог рада, представља далеко најчешћи облик реализације савремених речника у свету. Посебно је вредно истаћи могућност да се изговор одредница и пододредница чује преко аудио-снимака, с гласом професионалних глумаца или спикера, чиме би досадашње збуњујуће типографско акцентовање одредница било оживљено и на прави начин звуковно одређено. Као одлични узорци за електронску изведбу Речника могу послужити два вебсајта: британски *Oxford Dictionaries* и амерички *Merriam-Webster*, а, у мањој или већој мери, и остали доле наведени сајтови.¹²

Насупрот електронској, штампана изведба Речника подразумева реализацију у облику класичне, папирне књиге. Упркос томе што код неких потенцијалних корисника и даље постоји изражена склоност ка хедонистичком аспекту уживања у физикуму књиге, односно у мирису хартије и штампарске боје, те звуку листања и шушкања страница, треба имати на уму и објективне, и чисто практичне аспекте штампаног речника, а то су: прво, неуобичајене димензије за уобичајену, просечну, штампану књигу, које и величином, и масом отежавају руковање

¹² Уп. <http://www.oxforddictionaries.com/>; <http://www.merriam-webster.com/>; <https://ahdictionary.com/>; <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>; <http://dictionary.cambridge.org/>; <http://www.ldoceonline.com/>; <http://www.macmillandictionary.com/> (енглески); <http://dict.tu-chemnitz.de/> (немачки); <http://www.larousse.fr/> (француски); <http://dic.academic.ru/> (руски); <http://www.szotar.net/> (мађарски).

речником; друго, доступност само на малом броју места, најчешће у јавној библиотеци, књижари, кабинету или радној соби, што увелико умањује приступ речнику према тренутно указаној потреби; треће, додавање новог материјала и/или исправљање постојећег могуће је само поновним штампањем читаве књиге, што захтева улагање и новца, и времена, а притом се све одвија прилично успорено; и четврто, и можда најбитније, производња штампаних речника, у релативно малим тиражима, данас је веома скупа, што намеће и њихову велику продајну цену, коју су спремни да плате тек малобројни посвећени библиофили и лексикофили, док бројни други заинтересовани корисници остају ускраћени за један изузетно важан и нужан, заправо темељни, језички приручник – или се довијају на ‘друкчије’ начине, поменуте на почетку.

Без обзира на ове прилично убедљиве чињенице, Речник би, првенствено из поштовања према гутенберговској традицији, секундарно, имао и своје штампано издање, уколико би се оно показало довољно траженим. Алтернативно решење за институције, библиофиле и лексикофиле била би понуђена могућност за штампање Речника по специјалној наруцби. Као делимични узорци за штампању изведбу Речника могу послужити два већ поменута британска речника: *Oxford Dictionary of English*, 3rd edition (2010) и *Bloomsbury English Dictionary*, 2nd edition (2004).

7. Завршне напомене: ка успостављању речничке културе

У овом прилогу понуђено је једно образложено и разрађено виђење састављања будућег модерног, корпусно и компјутерски заснованог, општег речника српског језика, под радним насловом *Савремени речник српског језика* (СРСЈ), које је обухватило његове теоријско-методолошке и практичне основе, те аспекте макроструктуре, микроструктуре, израде и изведбе. Поред наведеног главног циља, овај прилог има и додатни, придружени, циљ, а то је стварање предуслова за отпочињање процеса институционалног развијања и неговања речничке културе, као дела опште језичке културе, у нашој средини, у којем би најзначајнија улога припала управо овом Речнику, у електронској форми.

Под речничком културом овде се подразумева устаљена навика да се лексичке, и уопште језичке, недоумице и празнине у знању редовно разрешавају провером у речницима и другим језичким приручницима, што нарочито важи за посебне кориснике језика, који због природе своје професије систематски утичу, или могу да утичу, на формирање језичких навика јавности. Као што је познато и више него очигледно, у садашњој нашој свакодневној пракси употреба језичких (и других)

приручника више је частан изузетак, него правило, највише због малог броја квалитетних речника, једнојезичних и двојезичних, општих, специјализованих и терминолошких, а још више због непостојања електронских речника, свима бесплатно доступних путем интернета.

Дуг, мукотрпан и истрајан процес институционалног развијања и неговања речничке културе претпостављао би и изискивао испуњење одређених услова, а затим и спровођење одређених радњи укључених професора, од којих су најбитније следеће:

- потенцијални корисници, сагласно својим интересовањима и комуникативним потребама, морају бити упознати с врстама квалитетних расположивих штампаних и електронских речника, те начинима приступања њима,
- сви будући речници морају бити предусретљиви према потенцијалним корисницима и бити им непрекидно на располагању,
- коришћење речника у пракси мора се подстицати, а њихова осмишљена употреба, пре свега технике брзог и делотворног проналажења жељених података, мора се систематски подучавати, почев од виших разреда основне школе надаље, нарочито на универзитету и нарочито посебним корисницима језика, и
- за ову намену нужно је израдити посебне дидактичке материјале, првенствено радне свеске или радне листове, уз чију би помоћ ученици и студенти темељитије овладали осмишљеном употребом речника, а нарочито техникама циљаног претраживања речника.

Но, пре тога, да би се уопште могло почети с развијањем и неговањем речничке културе, као дела опште језичке културе, морала би да сазри свест о неопходности што скоријег почетка пројекта развијања и састављања модерног, корпусно и компјутерски заснованог, општег речника српског језика – свима бесплатно доступног путем интернета.

ЛИТЕРАТУРА

- Бугарски, Р. 2006. *Жаргон. Лингвистичка студија. 2.*, прерађено и проширено издање. Београд: Библиотека ХХ век, Књижара Круг.
- Бугарски, Р. 2013. *Сармагедон у Месојојаманији. Лексичке скривалице*. Београд: Библиотека ХХ век, Књижара Круг.
- Гортан Премк, Д. 2004. *Полисемија и организација лексичког система у српском језику. 2.* издање. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

- Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе.* 2002. Београд: Српска академија наука и уметности; Нови Сад: Матица српска; Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Драгићевић, Р. 2010. *Лексикологија српског језика.* 2. издање. Београд: Завод за уџбенике.
- Драгићевић, Р. (ур.) 2014. *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси. Колективна монографија.* Београд: Филолошки факултет.
- Дражић, Ј. 2014. *Лексичке и грамаичке колокације у српском језику.* Нови Сад: Филозофски факултет.
- Ђорђевић, Р. 2004. *Увод у конјасирање језика.* 6. издање. Београд: Филолошки факултет.
- Јерковић, Ј. (ур.) 1984. *Лексикографија и лексикологија. Зборник реферата.* Београд: Српска академија наука и уметности, Филолошки факултет; Нови Сад: Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета, Матица српска.
- Клајн, И. 2002. *Творба речи у савременом српском језику. Део 1: Слагање и ирефиксација.* Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ; Нови Сад: Матица српска.
- Клајн, И. 2003. *Творба речи у савременом српском језику. Део 2: Суфиксација и конверзија.* Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ; Нови Сад: Матица српска.
- Кликовац, Д. 2004. *Меџафоре у мишљењу и језику.* Београд: Библиотека XX век.
- Милић, М. 2013 (електронски извор). *Англицизми као синоними у српском језику.* Едиција Е-дисертација, књига 4. Нови Сад: Филозофски факултет. <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2013/978-86-6065-166-4>.
- Оташевић, Ђ. 2008. *Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику. Лингвистички аспекти.* Београд: Алма.
- Петровић, Д., С. Гудурић 2010. *Фонологија српског језика.* Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига; Нови Сад: Матица српска.
- Пешикан, М., Ј. Јерковић, М. Пижурица 2014. *Правопис српског језика.* 3. измењено и допуњено издање. М. Пижурица (гл. ред.). Нови Сад: Матица српска.
- Пипер, П., И. Клајн 2014. *Нормативна грамаика српског језика.* 2. измењено и допуњено издање. Нови Сад: Матица српска.
- Прћић, Т. 2002. Двојезична лексикографија и енглеско-српски / српско-енглески општи речник: потребе и захтеви новог века. У: *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе.* Београд: Српска академија наука и уметности; Нови Сад: Матица српска; Београд: Институт за српски језик САНУ, 331–342.
- Прћић, Т. 2008а. *Семантика и ѓрагмаика речи.* 2. допуњено издање. Нови Сад: Змај.
- Прћић, Т. 2008б. Лексичко значење између семантичке непотпуности и прагматичког употпуњења. У: *Семантичка ѓроучавања српског језика.* М.

- Радовановић, П. Пипер (ур.). Београд: Српска академија наука и уметности, 291–300.
- Прћић, Т. 2011а. *Енглески у српском*. 2. издање. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Прћић, Т. 2011б. И синтагме и речи: фразне именице у српском језику. У: *Лексикологија, ономастика, синтакса*. Зборник у част Гордани Вуковић. В. Ружић, С. Павловић (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, 59–70.
- Прћић, Т. 2013. *Do you speak anglosrpski? Речник новијих англицизама* десет година после: да ли је вредело?. У: *Језици и културе у времену и историју I. Тематски зборник*. С. Гудурић (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, 253–264. И као електронски извор: <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2012/978-86-6065-133-6>.
- Прћић, Т. 2014а. *Нови речник новијих англицизама: зашто, шта и како*. У: *Лексика, грамастика, дискурс*. Зборник у част Вери Васић. М. Алановић и др. (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, 41–58.
- Прћић, Т. 2014б. Какви нам енглеско-српски и српско-енглески речници највише требају. У: *Енглески језик и англофоне књижевности у теорији и пракси*. Зборник у част Драгињи Перваз. Т. Прћић, М. Марковић и др. (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, Орфелин издаваштво, 419–442. И као електронски извор: <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2014/978-86-6065-276-0>.
- Прћић, Т. 2015. Обједињена контактано-контрастивна лингвистика: принципи и примене. У: *Језици и културе у времену и историју IV/2. Тематски зборник*. С. Гудурић, М. Стефановић (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, 31–45. И као електронски извор: <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2014/978-86-6065-325-5>.
- Прћић, Т. 2016. Нова значења постојећих речи у српском језику: унутарсистемски и вансистемски механизми реализације. У: *Теме језикословне у србистници кроз дијакронију и синхронију*. Зборник у част Љиљани Субојић. Ј. Дражић, И. Бјелаковић, Д. Средојевић (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, 439–452. И као електронски извор: <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2016/978-86-6065-364-4>.
- Радовановић, М. 2003. *Социоллингвистика*. 3. издање. Сремски Карловци, Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Расулић, К., Д. Кликовац (ур.) 2014. *Језик и сазнање. Хрестоматија из когнитивне лингвистике*. Београд: Филолошки факултет.
- Ристић, С. 2004. *Експресивна лексика у српском језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- РЈАЗУ: *Рјечник хрватскога или српскога језика*, 1–23. 1880–1976. Загреб: Југославенска академија знаности и умјетности.
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, 1–6. 1967–1978. Нови Сад: Матица српска; Загреб: Матица хрватска (1–3).
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, 1–19. 1959–2014. Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик.

- РСЈ: *Речник српског језика*. 2007. Нови Сад: Матица српска.
- Стојичић, В. 2010. *Теорија колокација*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Ђупић, Д. (ур.) 1982. *Лексикографија и лексикологија. Зборник реферата*. Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српскохрватски језик, Филолошки факултет; Нови Сад: Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета, Матица српска.
- Филиповић, Р. 1986. *Теорија језика у конјактију. Увод у лингвистику језичних додира*. Загреб: Југославенска академија знаности и умјетности, Школска књига.
- Халас, А. 2014. *Полисемија у речницима енглеског и српског језика. Теоријско-методолошки и практични аспекти обраде*. Докторска дисертација; необјављена. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Школски речник стандардног српскохрватског / хрватскосрпског језика*. 1–2. 1988–1989. Нови Сад: Завод за издавање уџбеника, Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета.

*

- Atkins, B. T. S., J. Clear, N. Ostler 1992. Corpus Design Criteria. In: *Literary and Linguistic Computing* 7/1: 1–16.
- Atkins, B. T. S., M. Rundell 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Bloomsbury English Dictionary*. 2nd edition. 2004. London: Bloomsbury Publishing.
- Cambridge Advanced Learner's Dictionary*. 4th edition. 2013. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cruse, A. 2010. *Meaning in Language. An Introduction to Semantics and Pragmatics*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press.
- Čermák, F. 2010. "Notes on Compiling a Corpus-Based Dictionary". In: *Lexikos* 20: 559–579. Also at: <http://lexikos.journals.ac.za/pub/article/download/156/98>.
- Durkin, Ph. (ed.) 2015. *The Oxford Handbook of Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Facchinetti, R. (ed.) 2007. *Corpus Linguistics 25 Years on*. Amsterdam, New York: Rodopi.
- Fontenelle, T. (ed.) 2008. *Practical Lexicography. A Reader*. Oxford: Oxford University Press.
- Fuertes-Olivera, P. A., H. Bergenholtz (eds.) 2013. *e-Lxicography. The Internet, Digital Initiatives and Lexicography*. London: Bloomsbury Academic.
- Gatto, M. 2014. *The Web as Corpus. Theory and Practice*. London: Bloomsbury Academic.
- Geeraerts, D. 2010. *Theories of Lexical Semantics*. Oxford: Oxford University Press.
- Gouws, R. H., et al. (eds.) 2013. *Dictionaries. An International Encyclopedia of Lexicography. Supplementary Volume: Recent Developments with Focus on Electronic and Computational Lexicography*. Berlin: De Gruyter Mouton.

- Granger, S., M. Paquot (eds.) 2012. *Electronic Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Hanks, P. 2010. Compiling a Monolingual Dictionary for Native Speakers. In: *Lexikos* 20: 580–598. Also at: <http://lexikos.journals.ac.za/pub/article/download/157/99>.
- Hanks, P. 2012. The Corpus Revolution in Lexicography. In: *International Journal of Lexicography* 25/4: 398–436.
- Hartmann, R. R. K. 2001. *Teaching and Researching Lexicography*. Harlow: Pearson Education.
- Hartmann, R. R. K. 2005. Pure or Hybrid? The Development of Mixed Dictionary Genres. In: *Facta Universitatis* 3/2: 193–208. Also at: <http://facta.junis.ni.ac.rs/lal/lal2005/lal2005-06.html>.
- Hartmann, R. R. K., G. James 1998. *Dictionary of Lexicography*. London, New York: Routledge.
- Jackson, H. 2002. *Lexicography. An Introduction*. London, New York: Routledge.
- Jackson, H. (ed.) 2013. *The Bloomsbury Companion to Lexicography*. London: Bloomsbury Academic.
- Kilgarriff, A., M. Rundell, E. Uí Dhonnchadha 2006. Efficient Corpus Development for Lexicography: Building the New Corpus for Ireland. In: *Language Resources and Evaluation Journal* 40/2: 127–152. Also at: <http://www.kilgarriff.co.uk/Publications/2006-KilgRundellUiDhon-LREJ-NCI.pdf>.
- Kilgarriff, A., et al. 2014. The Sketch Engine: Ten Years On. In: *Lexicography. Journal of ASIALEX* 1/1: 7–36.
- Klajn, I. 2006. Neologisms in Present-Day Serbian. In: *International Journal of the Sociology of Language* 2001/151: 89–110.
- Kosem, I., K. Kosem (eds.) 2011 (digital source). *Electronic Lexicography in the 21st Century. New Applications for New Users*. Ljubljana: Trojina, Institute for Applied Slovene Studies. http://www.trojina.si/elex2011/elex2011_proceedings.pdf.
- Kosem, I., et al. (eds.) 2015 (digital source). *Electronic Lexicography in the 21st Century. Linking Lexical Data in the Digital Age*. Ljubljana: Trojina, Institute for Applied Slovene Studies; Brighton: Lexical Computing Ltd. <https://elex.link/elex2015/conference-proceedings/>.
- Kövecses, Z. 2010. *Metaphor. A Practical Introduction*. 2nd edition. Oxford: Oxford University Press.
- Kövecses, Z., Sz. Csábi 2014. Lexicography and Cognitive Linguistics. In: *Revista Española de Lingüística Aplicada / Spanish Journal of Applied Linguistics* 27/1: 118–139.
- Krzyszowski, T. 1990. *Contrasting Languages. The Scope of Contrastive Linguistics*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Landau, S. I. 2001. *Dictionaries. The Art and Craft of Lexicography*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lipka, L. 2002. *English Lexicology*. 3rd edition. Tübingen: Gunter Narr.

- Longman Dictionary of Contemporary English*. 6th edition. 2014. Harlow: Pearson Education.
- Murphy, M. L. 2008. *Semantic Relations and the Lexicon*. Cambridge: Cambridge University Press.
- O’Keeffe, A., M. McCarthy (eds.) 2010. *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*. London, New York: Routledge.
- Oxford Advanced Learner’s Dictionary*. 9th edition. 2015. Oxford: Oxford University Press.
- Oxford Dictionary of English*. 3rd edition. 2010. Oxford: Oxford University Press.
- Prčić, T. 2012. Chapter 6. Lexicographic Description of Recent Anglicisms in Serbian: the Project and Its Results. In: *The Anglicization of European Lexis*. C. Furiassi, V. Pulcini, F. Rodríguez González (eds.). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 131–148.
- Renouf, A. 2003. WebCorp: Providing a Renewable Data Source for Corpus Linguists. In: *Extending the Scope of Corpus-Based Research. New Applications, New Challenges*. S. Granger, S. Petch-Tyson (eds.). Amsterdam, New York: Rodopi, 39–58.
- Sterkenburg, P. van (ed.) 2003. *A Practical Guide to Lexicography*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Svensén, B. 2009. *A Handbook of Lexicography. The Theory and Practice of Dictionary-Making*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zgusta, L. 1971. *Manual of Lexicography*. Prague: Academia; The Hague, Paris: Mouton. (u prevodu: 1991, *Priručnik leksikografije*. Preveo: D. Šipka. Sarajevo: Svjetlost).

Tvrtko Prčić

WHAT KIND OF GENERAL-PURPOSE DICTIONARY OF SERBIAN WE NEED THE MOST

S u m m a r y

This paper has presented a proposal for the compilation of a modern general-purpose dictionary of Serbian, under the working title of *Savremeni rečnik srpskog jezika* [i.e. *A Contemporary Dictionary of Serbian*], whose production would be fully corpus- and computer-based. After some opening remarks, Section 2 has discussed theoretical, methodological and practical foundations of the Dictionary, which include principles of modern lexicography, a general characterization and a typological identification of the Dictionary. Sections 3 and 4 have elaborated the elements of its macrostructure and microstructure, and Sections 5 and 6 have described aspects of its production and realization. Section 7 has pointed out major conclusions of the paper, alongside a proposal for the beginning of an institutional development and promotion of dictionary culture in this country.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.16'373(082)

811.16'374(082)

ЛЕКСИКОЛОГИЈА и лексикографија у светлу савремених приступа : зборник научних радова / уредништво Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016 (Београд : Чигоја штампа). – 577 стр. ; 24 cm

На спор. насл. стр.: *Lexicology and Lexicography in the Light of Contemporary Approaches*. – Радови на више језика. – Тираж 300. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз већину радова.

ISBN 978-86-82873-56-3

1. Ристић, Стана, 1950– [приређивач, сакупљач]
 2. Лазић Коњик, Ивана, 1978– [приређивач, сакупљач]
 3. Ивановић, Ненад, 1979– [приређивач, сакупљач]
- а) Словенски језици – Лексикологија – Зборници
 - б) Словенски језици – Лексикографија – Зборници

COBISS.SR-ID 228321036